

JOSEPH RATZINGER – PAPEŽ BENEDIKT XVI.

Daj nam danes naš vsakdanji kruh

Četrta prošnja očenaša se nam zdi »najbolj človeška« od vseh: Gospod, ki usmerja naš pogled na bistveno, na »edino potrebno«, vendar ve tudi za naše zemeljske potrebe in jih priznava. On, ki pravi svojim učencem: »Ne bodite v skrbeh za svoje življenje in za to, da boste imeli jesti« (Mt 6,25), nas vendar vabi, naj prosimo za svojo hrano in tako svojo skrb prenesemo na Boga. Kruh je »sad zemlje in človeškega dela«, toda zemlja ne obrodi sadu, če ne prejme od zgoraj sonca in dežja. To skupno učinkovanje sil, ki ni položeno v naše roke, nasprotuje skušnjavi našega napuha, da bi si dali življenje sami in edino s svojimi lastnimi močmi. Takšen napuh napravlja človeka nasilnega in hladnega. Na koncu uniči zemljo; ne more biti drugače, ker nasprotuje resnici, da smo ljudje naravnani na preseganje samih sebe in da postanemo veliki in svobodni ter mi sami edinole v odprtosti do Boga. Smemo prositi, in molimo naj. Saj vemo: če že zemeljski očetje dajejo dobro svojim prosečim sinovom, tedaj nam Bog ne bo odklonil dobrin, ki jih more podariti samo on (prim. Lk 11,9–13).

Sveti Ciprijan v svoji razlagi Gospodove molitve opozarja na dva važna vidika prošnje. Kakor je že pri »Oče naš« podčrtal besedo »naš« v njegovem daljnosežnem pomenu, tako tudi tukaj poudarja, da je govor o »našem« kruhu. Tudi tukaj molimo v skupnosti učencev, v občestvu božjih otrok, in zato nihče ne sme misliti edinole nase. Molimo za naš kruh – torej tudi za kruh za druge. Kdor ima kruha v obilju, je poklican k delitvi. Sveti Janez Zlatousti podčr-

Joseph Ratzinger – Benedikt XVI., *Jezus iz Nazareta*. 1. del: Od krsta v Jordanu do spremenitve na gori, Družina, Ljubljana 2007, str. 164-170. Izvirno nemško besedilo je zdaj ponatisnjeno v: Joseph Ratzinger, *Gesammelte Schriften*, zv. 6/1, Verlag Herder, Freiburg 2013, str. 254-259. Prevedel Anton Štrukelj.

tava pri svoji razlagi Prvega pisma Korinčanom – pri pohujšanju, ki so ga dajali kristjani v Korintu –, »da je vsak grižljaj kruha na neki način košček kruha, ki pripada vsem, je kruh sveta«. Pater Kolvenbach pristavlja: »Kako se je pri klicanju našega Očeta nad Gospodovo mizo in pri obhajanju Gospodove večerje sploh mogoče odvezati od tega, da izpovedujemo neomajno voljo, pripomoči do vsakdanjega kruha vsem ljudem, svojim bratom?« (98). S prošnjo »mi« nam Gospod reče: »Dajte jim vi jesti« (Mr 6,37).

Pomembna je še druga Ciprijanova pripomba. Kdor prosi za kruh za danes, je ubog. Molitev predpostavlja uboštvo učencev. Predpostavlja ljudi, ki so se odpovedali svetu, njenemu bogastvu in njenemu sijaju zaradi vere in prosijo samo za tisto, kar je nujno potrebno za življenje. »Pravilno prosi učenec za življenjsko potrebne reči le za danes, ker mu je prepovedano skrbeti za jutri. Zanj bi bilo seveda tudi protislovno, če bi hotel dolgo živeti na tem svetu, ko vendar prosimo za to, naj božje kraljestvo pride kmalu« (De dom or 19 CSEL III 1, str. 281). V Cerkvi morajo vedno biti ljudje, ki vse zapustijo, da bi hodili za Gospodom; ljudje, ki se popolnoma zanesejo na Boga, na njegovo dobroto, ki nas hrani – ljudje torej, ki na ta način postavijo znamenje vere, katero nas predrami iz naše nepremišljenosti in slabovernosti. Ljudje, ki se tako opirajo na Boga, da ne iščejo nobene druge varnosti kakor le njega, nago-varjajo tudi nas. Spodbujajo nas, da zaupamo Bogu – da v velikih izzivih življenja stavimo nanj. Hkrati je to uboštvo, ki ga motivira samo zavzetost za Boga in njegovo kraljestvo, dejanje solidarnosti z ubogimi na svetu. To dejanje je v zgodovini ustvarilo nova vrednotenja in novo pripravljeno služeno in zavzemanje za druge. Prošnja za kruh, za kruh ravno samo za danes prebudi tudi spomin na 40-letno potovanje Izraela po puščavi, kjer je ljudstvo živelo od mane – od kruha, ki ga je Bog pošiljal iz nebes. Vsakdo je smel nabrati le toliko, kolikor je bilo potrebno za tisti dan; samo šesti dan so smeli nabrati dar za dva dni, da so se tako držali sobotne zapovedi (2 Mz 16,16–22). Skupnost učencev, ki vsak dan znova živi od božje dobrote, obnavlja izkušnjo potujočega božjega ljudstva, ki ga je tudi Bog hranil v puščavi.

Tako prošnja za kruh le za danes odpira vidike, ki segajo onkraj obzorja dnevno potrebne hrane. Predpostavlja korenito hojo za Jezusom najožje skupnosti učencev, ki se je odpovedala posesti na tem svetu in se pridružila poti tistih, ki »so imeli sramoto Maziljenca za večje bogastvo kakor egiptovske zaklade« (Heb 11,26). Pojavi se eshatološko obzorje: prihodnje, ki je pomembnejše in bolj resnično kakor sedanje. S tem se dotaknemo samo ene besede te prošnje, ki v našem običajnem prevodu zveni nedolžno: daj nam danes naš »vsakdanji« kruh. Z »vsakdanji« je prevedena grška beseda *epiousios*, o kateri eden velikih mojstrov grškega jezika – teolog Origen (+ ok. 251) pravi, da te besede sicer v grščini ni, in so jo ustvarili evangelisti. Medtem so sicer našli za to besedo *eno* dokazilo v nekem papirusu. A tudi ta sam še ne more dati gotovosti o pomenu te vsekakor zelo neobičajne in redke besede. Napoteni smo na etimologijo in na študij povezave. Danes obstajata dve glavni razlagi. Ena pravi, da beseda pomeni »tisto, kar je potrebno za bivanje«. Potem bi torej prošnja zvenela takole: daj nam danes kruh, ki ga potrebujemo, da moremo živeti. Druga razlaga pravi, da je pravi prevod: prihodnji kruh – za jutrišnji dan. Toda prošnja, da bi danes prejeli kruh za jutri, se z vidika bivanja učencev ne zdi smiselna. Namig na prihodnost bi bil prej razumljiv, če bi molili za resnično prihodnji kruh: za resnično božjo mano. To bi bila tedaj eshatološka prošnja, prošnja za predujem prihodnjega sveta, zato, da nam Gospod že »danes« podari prihodnji kruh, kruh novega sveta – samega sebe. Tedaj bi prošnja dobila eshatološki pomen. Nekateri stari prevodi razlagajo v to smer, recimo Vulgata svetega Hieronima, ki skrivnostno besedo prevaja s »supersubstantialis« – razlaga jo v smislu nove, višje »substance«, ki nam jo Gospod podarja v svetem zakramentu kot pravi kruh našega življenja.

V resnici so cerkveni očetje povsem enoumno razumeli četrto prošnjo očenaša kot prošnjo za evharistijo; v tem smislu je očenaš kot evharistična molitev pri mizi v bogoslužju svete maše. To ne pomeni, da bi s tem odvzeli preprosti zemeljski smisel prošnje učencev, ki smo ga pred kratkim dopovedali kot neposredni pomen besedila. Cerkveni očetje mislijo na razsežnosti besede, ki se začenja

s prošnjo ubogih za kruh tega dne, a se ravno tako – ozirajoč se na nebeškega Očeta, ki nas hrani – spominja potujočega božjega ljudstva, katerega je Bog sam hranil. Čudež mane je z vidika velikega Jezusovega govora o kruhu kristjane kar sam usmerjal prek sebe na novi svet, v katerem bo Logos – večna Beseda Boga – naš kruh, hrana večne svatbene gostije. Ali smemo razmišljati v takšnih razsežnostih ali je to napačno »teologiziranje« o neki besedi, ki je preprosto mišljena samo zemeljsko? Danes obstaja bojazen pred takšnimi »teologiziranci«, ki ni povsem utemeljena, pa je tudi ne smemo pretiravati. Mislim, da moramo pri razlagi prošnje za kruh obdržati pred očmi veliko povezavo Jezusovih besed in dejanj, v kateri igrajo veliko vlogo bistvene vsebine človeškega življenja: voda, kruh in kot znamenje prazničnosti in lepote sveta, vinska trta in vino. Tema o kruhu ima v Jezusovem sporočilu važno mesto – od skušnjave v puščavi pred pomnožitvijo kruha vse do zadnje večerje. Veliki govor o kruhu v Jn 6 odpira celotni pomenski prostor te tematike. Na začetku je lakota ljudi, ki so poslušali Jezusa in ki jih ne odpusti brez nahrungitve, torej »nujno potrebni kruh«, ki ga potrebujemo za življenje. A Jezus zdaj ravno ne dopusti, da bi pri tem obstali in skrčili človekove potrebe po kruhu, po bioloških in gmotnih potrebah. »Človek ne živi samo od kruha, ampak od vsake besede, ki prihaja iz božjih ust« (Mt 4,4; 5 Mz 8,3). Čudežno pomnoženi kruh spominja na čudeže mane v puščavi in tako hkrati kaže onkraj sebe: kaže na to, da je človekova resnična hrana Logos, večna Beseda, večni Sin, iz katerega prihajamo in h kateremu živimo. Če prvo prekoračenje fizičnega območja najprej pove samo to, kar je našla in more najti tudi velika filozofija, potem pride kar obenem naslednje prekoračenje: večni Logos resnično postane kruh za človeka šele s tem, da je »sprejel meso« in nam govori v človeških besedah. Temu sledi tretje in povsem bistveno prekoračenje, ki seveda ljudem v Kafarnaumu postane pohujšanje: Učlovečeni se nam daje v zakramentu, in tako šele večna Beseda postane popolnoma mana, dar prihodnjega kruha že danes. Nato pa Gospod celoto še enkrat povzame: to najskrajnejše utelešenje je vendar resnično poduhovljenje: »Duh je, ki oživlja, meso nič ne

koristi« (Jn 6,62). Ali naj predpostavljamo, da je Jezus pri prošnji za kruh pustil ob strani vse, kar nam pove o kruhu in kar nam je kot kruh hotel dati? Če sprejmemo Jezusovo sporočilo kot celoto, potem evharistične razsežnosti v četrti prošnji očenaša ne moremo črtati. Prošnja za vsakdanji kruh je za vse ravno v svoji stvarnosti bistvena. A prav tako nam tudi pomaga, da prekoračimo zgolj snovno in si že zdaj izprosimo »jutrišnj«e, novi kruh. In ko danes prosimo za »jutrišnj«e, smo posvarjeni, da že zdaj živimo iz jutrišnjega, iz božje ljubezni, ki nas vse kliče k odgovornosti drug za drugega.

Na tem mestu bi rad še enkrat dal besedo Ciprijanu, ki poudarja obe pomenski razsežnosti. Besedo »naš«, o kateri smo govorili zgoraj, pa nanaša ravno tudi na evharistijo, ki je v posebnem smislu »naš« kruh, kruh učencev Jezusa Kristusa. Ciprijan pravi: Mi, ki smemo prejemati evharistijo kot naš kruh, moramo vedno moliti tudi za to, da nihče ne bi ostal odrezan, ločen od Kristusovega telesa. »Zato prosimo, naj nam bo <naš kruh>, Kristus, podarjen vsak dan, da mi, ki ostajamo in živimo v Kristusu, ne odidemo stran od njegove zdravilne moči in njegovega telesa« (pr.t. 18, str. 280s).